

lecsökkent óraszámú tantárgyak felmérésére. Tudni kell azonban, hogy a tervezés egyre bizonytalanabb a rendszeres törvényi módosítások miatt. A várható szerkezeti módosítások elé mehet a vezető, ha a továbbképzési tervben tudatosan, az előre látható új területeknek megfelelő képzésekre fekteti a hangsúlyt, és olyan pedagógusokat iskoláz be, akiknek óraszama várhatóan csökkenni fog. Így más területen alkalmazni lehet ezeket a kollégákat a későbbiek folyamán is.

Komoly színvonalbeli romlást eredményezhet a dologi kiadások nagy fokú csökkentése. Olyan racionalizálási megoldásokat kell alkalmazni, amelyek a legkisebb minőségi romlást eredményezik. Ezeket közös ötletbörze alkalmával lehet megtalálni. Meg kell mutatni a kollégáknak az okokat és nyíltan beszélni róluk, mert ez elfogadhatóbbá teszi a megszorításokat.

Úgy vélem, hogy a krízishelyzetek elkerülhetők, megelőzhetők, tompíthatók komoly előre gondolkodással, tervezéssel, nyílt, őszinte megbeszélésekkel. Érezhető, amint azt a 8. pontban már jeleztem, hogy a veszélyhelyzeteknek mozgósító erejük is van. Ezért előnyösnek tartom, hogy amikor „normál mederben” folynak a dolgok, már akkor nézze meg a vezető, hogy mi lenne, ha veszélyhelyzet alakulna ki. Ha akkor fordítunk nagy figyelmet a hatékonyságra, a takarékosagra, a megújulás lehetőségeire, a változások figyelésére, a költségkímélőbb fejlesztésekre, amikor „fut a szekér”, akkor megelőzhető a nagyobb krízishelyzet.

Írásomban azt a szemléletet kívántam bemutatni, amellyel véleményem szerint napjaink és a közeljövő iskolavezetésének rendelkezni kell ahhoz, hogy a megváltozott társadalmi és gazdasági környezetben hosszútávon életképes iskolát irányíthasson. Ha az egyre inkább „piacosodó” világban sikerül nemes értelemben vett tisztességes versenyzőnek maradni, akkor olyan intézményt alakíthatunk ki, amely képes megújulni, a problémák elé menni és alkalmazkodni a kihívásokhoz.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról
2. Közoktatás a közvéleményben, 2002.
3. A Magyar Köztársaság éves költségvetési törvényei: 1997-2003.
4. 1992. évi XXXIII. törvény a közalkalmazottak jogállásáról
5. Dr. Sándor Imre–Dr. Szeles Péter: Public Relations („az uralkodás titka”), MERCURIUS 1990.

NANSZÁKNÉ DR. CSERFALVI ILONA
főiskolai tanár, főigazgató-helyettes
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola
Debrecen

A megújuló iskola és a pedagógus szerepek változásai

A Debreceni Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola több mint másfél évtizede szervezi a határon túli magyar tanítók, pedagógusok képzését. 2004 nyarán két csoportban dolgoztak: az egyik „A nevelés-oktatás korszerű módszerei, alternatív pedagógiák” témakört dolgozta fel, a másik arra irányította a figyelmet, miként kell alakítani a pedagógus szerepeket

a megújuló iskolában. Az utóbbiról szeretnék részletesebben szólni, bemutatni az intenciókat, amelyeket aktuálisnak és korszerűnek tartottak a témák előadói.

Mindenekelőtt felvázolták az iskola belső világának jellemzőit, melyben döntőnek tartják az iskola karakterének kialakítását, a tevékenységrendszer gazdagítását, az iskolai demokrácia szélesítését és a közösségek építését. Új kihívást jelent az iskolának a kliensek érdekeinek szolgálata, a tanulók értékelése, s a hatékony szervezeti élet, megoldások kialakítása.

Ehhez illeszkedik a mai tanító képének bemutatása, ahol sorra veszik a 19-20. század során kialakult tanítói modellek előnyeit, hátrányait, a lámpás szereptől a Gárdonyi által megírt tanítónőig, a tudós tanár lehetőségeitől a közéletben is jártasságot kívánó, a József Attila által megénekelt lélek mérnökéig. Kérdések sorát tehetjük fel, mit jelent a 21. század elején a tanító szerep. Az előadó maga is keresi a választ, alapkérdésnek a tanító és a diák, a tanító és a társadalom különös szövedékének viszonyát tekinti.

Világossá váltak az oktatás alapkérdései: a tanulóknak meg kell tanulniuk megismerni, megszerezni a dolgok megértéséhez szükséges eszközöket; meg kell tanulniuk dolgozni, hogy hatni tudjanak a környezetükre, meg kell tanulniuk együtt élni, hogy együttműködhessenek a társakkal, közösen tevékenykedjenek; s végül meg kell tanulniuk a diákoknak élni, önmagukat megvalósítani és a sikereket a közösségben megélni. Az előadók több oldalról megvilágították a tanulási zavar okait, a tanulási nehézségeket és a tanulási akadályozottságot, részletezve a biológiai háttértényezőket, a részképesség-kiesések gyakran előforduló jellegzetes típusait. Megvizsgálták a tanulási zavarok gyakoriságát a mindennapi pedagógiai gyakorlatban és ezek preventív lehetőségeit, majd a fejlesztő pedagógiai tevékenység helyét és szerepét.

A mai iskolában gyakran találkozunk magatartási problémákkal, szociológiai zavarokkal. A megzavart személyiségfejlődésű gyermek viselkedésjellemzői két nagy csoportba sorolhatók: beszélhetünk retardációról és neurotikus megnyilvánulásokról. A retardáció a fejlődési tempó leromlását jelenti, ez megnyilvánulhat testi és lelki téren egyaránt. A neurotikus megnyilvánulások emocionális, érzelmi megterhelésre létrejövő, működési, alkalmazkodási zavarok. A kisiskolások neurotikus megnyilvánulásai körébe tartoznak: a depresszív magatartás, a kényszerítő gondolatok és cselekvési késztetések, a disszociális tünetek, az ezek helyébe lépő pótcselekvések és a pszichogén funkciózavarok. Ezek hátterében észre kell vennünk a kapcsolati mozgatórugókat, a szociális fejlődést akadályozó konfliktusokat. Ezeket kell megszüntetnünk, olyan körülményeket kell a gyermek számára teremtenünk, melyben a segítségkérő tünetek feleslegessé válnak.

Míndezekhez szükségesek a differenciált fejlesztések, órávezetési, nevelési problémák tanulmányozása, amely nem nélkülözheti a differenciálás szervezési feltételeinek megteremtését, a differenciált fejlesztés szempontjainak kidolgozását és megvalósítását, az egyéni fejlesztés modelljeinek felvázolását és a differenciált értékelés eljárásait. E mellett tág lehetőséget biztosítunk a tehetség gondozás módszereinek is.

A modern iskola feltételezi a mentálhigiénés szemlélet és gyakorlat megvalósítását is. Az elmúlt évtizedben a mentálhigiéné kérdéseivel, a lelki problémák értelmezésével való foglalkozás a társadalmi élet különböző szintjein, a médiákban és egyre gyakrabban az oktatásban is jelen van mint igény, feladat, szemlélet. A pedagógus sajátos „kapuőr” szerepe a mentálhigiéné világában stratégiai fontosságú. Az iskolai mentálhigiénés munka felértékelődött, a szolgáltató, preventív funkciók sokszínűek és szakszerűvé váltak.

A pedagógus legfontosabb munkaeszköze a saját személyisége. Így különösen indokolt a lelki egészségről, mint érett, integrált személyiség-jellemzőről szólni. Nem egyszerű feladat a lelki egészség fogalmának a definiálása, hiszen a szakirodalomban számos értelmezéssel lehet találkozni. Ezek hátterében azonban mindig megtalálható két meghatározó kiindulási szempont, melyek egyben a kiegyensúlyozott és az eredményes tanári praxis alapjai is: a szakmai

képzettség és a személyi adottságok. De számolni kell a tanári pálya szakmai ártaival is, amelyek sok esetben a kiégéshez vezetnek. Kihívást jelent számára egy-egy szituációban az objektivitás megőrzése is.

A tanulók személyiségfejlődésében jelentős szerepet tölthet be a múzeumpedagógia és az abban alkalmazott projekt módszer. Ugyancsak kiemelkedő eredményekhez vezet a hátrányos helyzetű tanulók esetében az alternatív módszerekkel alkalmazott művészeti nevelés, melynek hatására önértékelésük helyreáll, pozitív énkép alakul ki bennük, új viselkedési mintákat sajátítanak el, értelmi és érzelmi fejlesztésük és fejlődésük nyomon követhető. A pedagógiai módszereket a gyermekközpontúság jellemzi, a foglalkozások szabad alkotó légkörű műhelyfoglalkozások, mindenkinek egyénre szabott, fejlesztő feladatokat igyekeznek adni a pedagógusok.

Pedagógiai munkánkban nélkülözhetetlen eszköz a kommunikáció, hiszen állandó interakcióban állunk a tanítványokkal, a szülőkkel, a kollégákkal. A fejlesztés irányulhat közvetlenül magára a kommunikációra, illetve fejleszthetünk egyéb, a kommunikációs készséghez szükséges tulajdonságokat. Ha a társalgás szabályait figyelembe vesszük. (Paul Grice), akkor tartzuk be a következőket:

Mennyiség: Ne mondjunk se túl sokat, se túl keveset!

Mínőség: Amit mondunk, igaz legyen és bizonyítható!

Viszony: Amit mondunk, legyen közlésre érdemes és a tárgyhoz tartozó!

Mód: Tisztán, kétértelműség és homályosság nélkül fogalmazzunk!

Szándékunk szerint a határon túli magyar tanítók képzése több célt szolgált: a résztvevők szakmai, módszertani felkészítését, a pedagógiai kultúra fejlesztését és megújítását. Abban segítettük őket, hogy erősödjön a tudományos vizsgálatokban a multidiszciplináris szemléletmódjuk, és ezt a szemléletmódot az oktatásban is minél hatékonyabban érvényesítsék.

DR. SZELÉNDI GÁBOR

ny. főiskolai tanár

Kaposvár

A büntetésről

– NYÍLT LEVÉL PEDAGÓGUSTÁRSAIMHOZ –

Kedves Kartársaim!

Kissé elkeseredve írom e sorokat, de erről a témáról nem lehet kimért, akadémikus fennköltséggel írni pedagógusként gyakorló pedagógusoknak. Szégyenkezve olvastam évekkal ezelőtt egyik napilapban a cikket, „A bot is előkerült” címmel, s benne a rettentő, mert igaz tényeket.

A testi fenyítés ideig-óráig sem vezethet eredményekhez, ugyanolyan helyzet alakul ki alkalmazása esetén, mint a különböző mérgekkel (morfium, nikotin stb.) kapcsolatban, mert a szervezet immunissá válik velük szemben, és egyre nagyobb mennyiségben (dózisokban) kell adagolni, hogy valamilyen hatása legyen. De kartársaim, milyen nagy dózisokig kellene akkor eljutnunk, a nevezetes bot hol helyezkedik el a sorban, meddig van fokozási lehetőség? Milyen jellem, világnézet, érzélemláték alakul így ki a gyermeki egyéniségekben?